

ODRŽIVI
RAZVOJ
ZA SVE

ESG/SDG BAROMETAR

— BIZNIS NA PUTU ODRŽIVOSTI

2. izdanje
2023.

Немачка
сарадња

DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Publikacija:

ESG/SDG BAROMETAR
Biznis na putu održivosti

Izdavač:

Smart kolektiv,
Svetozara Markovića 42,
Beograd

Za izdavača:

Neven Marinović

Uredile:

Milica Mišković
Isidora Dragičević

Dizajn:

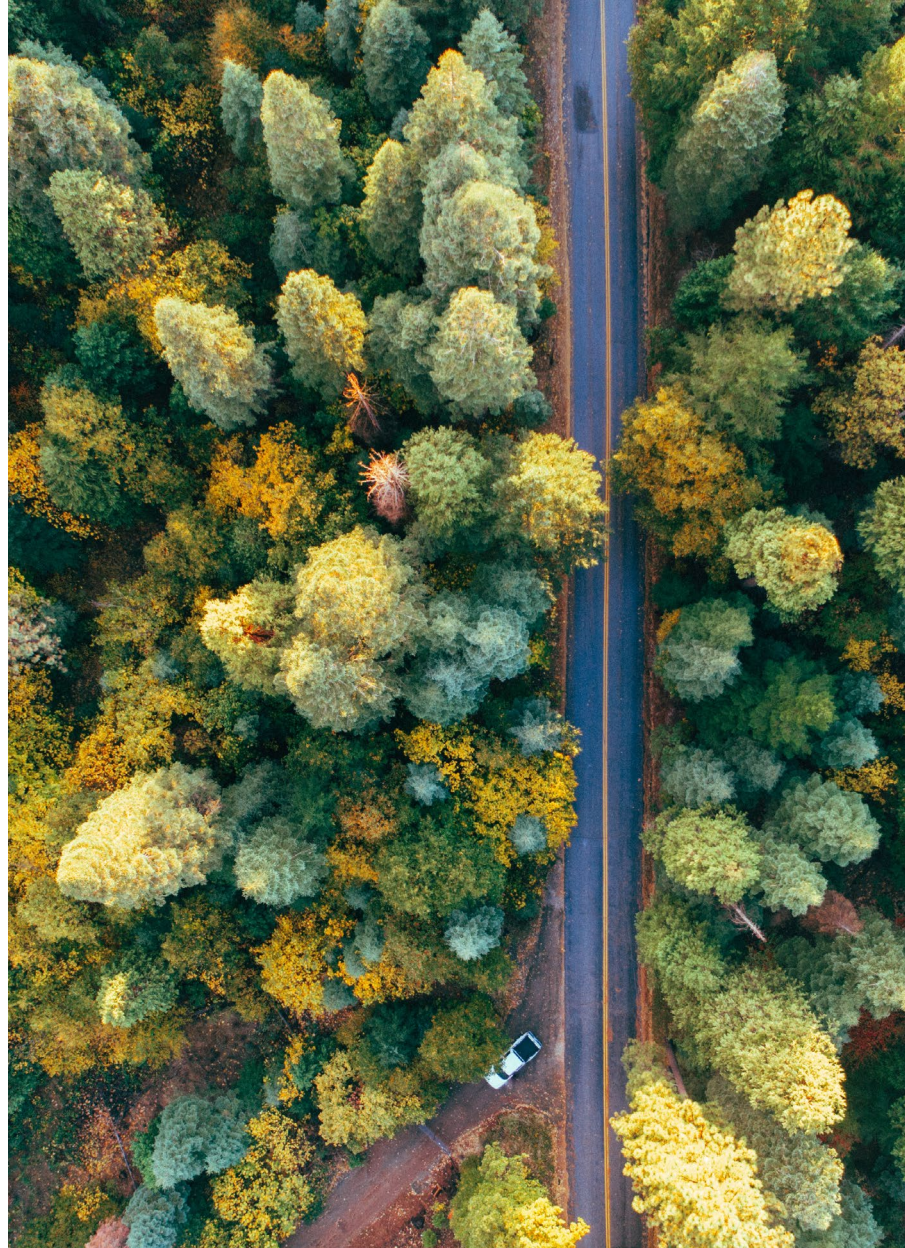
Vjeko Sumić

Fotografija na koricama:

freepic.com

Publikacija je proizvedena u okviru Platforme „Održivi razvoj za sve“, koju podržavaju vlade Švajcarske i Nemačke, a implementira Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH u okviru projekta Reforma javnih finansija – Agenda 2030. Za više informacija molim vas kontaktirajte info@sdgs4all.rs

Izradu ove publikacije omogućile su vlade Švajcarske i Nemačke. Ova publikacija ne predstavlja nužno zvaničan stav vlada Švajcarske i Nemačke.

Uvod

ESG/SDG barometar predstavlja koncizni vodič za navigaciju u dinamičnom okruženju održivosti. Ova informativna publikacija namenjena je ključnim donosiocima odluka u poslovnim organizacijama kao vredan resurs za upravljanje promenama koje su proizvod globalnog talasa održivosti. Pored toga, publikacija se bavi stavovima biznisa i pruža set preporuka drugim relevantnim partnerima.

ESG/SDG barometar je rezultat detaljne analize globalnih trendova i istraživanja stavova predstavnika domaće poslovne zajednice.

Pred vama je drugo godišnje izdanje publikacije koja je prvi put objavljena 2022. godine.

Zahvalnost

Ovim putem, zahvaljujemo se kompanijama članicama Foruma za odgovorno poslovanje koje su uzele učešća u nastanku ove publikacije.

Sadržaj

Istražite

Na talasu održivosti
- Refleksija per-
spektiva

Kako ESG, CSR i
SDGs rade zajed-
no za održivost?

Veza između
ključnih ESG poka-
zatelja performansi
i SDG indikatora

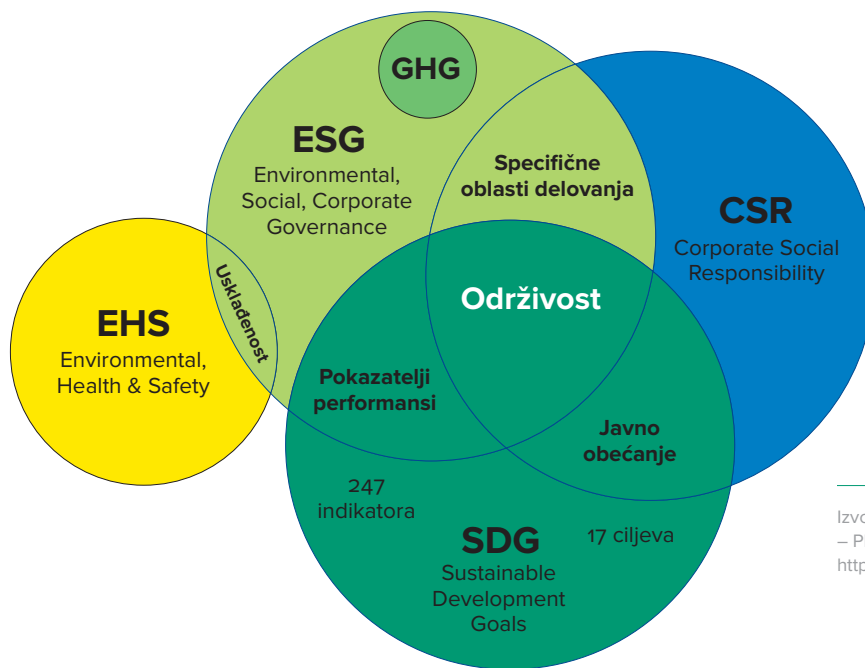
Kako da radimo
zajedno za bolje
društvo - preporuke
za stejkholdere

Nefinansijsko
izveštavanje - ključ
za transparentnost
i održivost poslo-
vanja

CSR, ESG i SDGs u funkciji održivosti

Skraćenice koje se u posljednje vreme mogu često čuti – **ESG** (eng. Enviromental, Social, Governance), **SDG** (eng. Sustainable Development Goals), kao i već neko vreme prisutne – **EHS** (eng. Enviromental, Health and Safety) i **CSR** (eng. Corporate Social Responsibility), mogu pred preduzeća postaviti izazov u pogledu toga kom se pristupu prikloniti. Istina je, zapravo, da okruženje u kome poslujemo stalno evoluiru i da ove koncepte ne treba posmatrati kao da su međusobno suprotstavljeni, već da svaki pojedinačno, kao i svi zajedno treba da doprinesu održivosti. Kako?

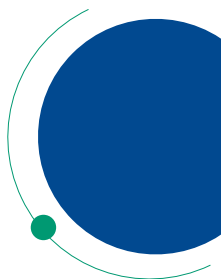
Izvor: Adaptirano prema „ESG – Planet People Productivity”,
<https://px3.org.uk/category/esg/>

SDG (eng. Sustainable Development Goals) - 17 ciljeva održivog razvoja koji čine Agendu Ujedinjenih nacija do 2030. godine predstavljaju svojevrsan poziv za akciju u pravcu unapređenja ekonomije, životne sredine i blagostanja ljudi. Primenljivi su na svakoga i svugde, a veliki broj ciljeva direktno se tiče biznisa. U tom smislu, SDGs su relevantni za biznis kao svojevrsan putokaz u analizi **eksternog okruženja i konteksta održivosti**, kao i u **mapiranju prilika i rizika po poslovanje**.

**SUSTAINABLE
DEVELOPMENT
GOALS**

Zajedničko za SDG i CSR je neka vrsta javnog obećanja kompanija da će raditi na integriranju principa održivosti u poslovne strategije i preuzeti odgovornost da kroz poslovne odluke u što većoj meri ostvaruju pozitivne uticaje na društvo i životnu sredinu, a one negativne svedu na najmanju moguću meru.

”

“Već danas, a posebno u skorijoj budućnosti više neće biti moguće voditi uspешan biznis bez snažne posvećenosti održivom poslovanju. To su zahtevi i očekivanja potrošača, ali i budućih zaposlenih. Sa druge strane, ti zahtevi se sve više pretvaraju i u zakonske obaveze, posebno u zemljama EU. U tom smislu kada kažemo da “održivost nije opcija, već jedina solucija” ne mislimo da to treba da služi kao neki pritisak na kompanije, već više kao razumevanje da održivost postaje neodvojivi deo poslovanja.”

Neven Marinović

”

EHS (Environment, Health, Safety) fokusiran je na zaštitu životne sredine, zdravlja i bezbednosti na radnom mestu u kontekstu usklađenosti ovih pitanja sa relevantnim propisima i standardima.

Zajedničko za EHS i ESG je potreba za usklađenošću poslovanja sa relevantnim propisima i standardima u ovim oblastima. Mnogi do nedavno dobrovoljni standardi u vezi odgovornog i održivog poslovanja postaju zakonska obaveza, s tim što je u mandatu ESG pored odgovora na zakonske obaveze i sagledavanja rizika i prilika koje utiču na oblikovanje poslovne strategije i dalji razvoj poslovanja.

”

„Mi smo svesni da velike kompanije imaju važnu ulogu u stvaranju podsticajnog privrednog i društvenog ambijenta, kao i da bez razvoja privrede i društva nema ni razvoja kompanija. Integrisali smo principe održivosti u strategiju poslovanja i tako pomažemo u rešavanju ekoloških i socijalnih izazova. Osim toga, pružamo i dodatnu pomoć zajednici kroz filantropsku podršku. Da bismo bili svrsishodni, nastojimo da istražimo potrebe zajednice, i shodno resursima kojima raspolažemo razvijemo dobar plan za stratešku pomoć.”

Tijana Koprivica

“

ESG (eng. Environmental, Social, Governance) – odnosi se na **skup faktora koji se tiču životne sredine, socijalnih i upravljačkih pitanja** koje kompanije uzimaju u obzir pri upravljanju svojim poslovanjem, a investitori prilikom ulaganja, u pogledu **rizika, uticaja i prilika** koje ovi faktori nose. Iako sam koncept postoji već 50 godina, termin je nastao 2004. godine, a tek pre nekoliko godina postaje popularan sa intenziviranjem aktivnosti investitora na ovom polju.

Zajedničko za SDG i ESG je uspostavljanje preciznih indikatora odnosno, pokazatelja performansi kojima se meri ostvarenje ciljeva u određenim oblastima. Na primer, smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte jedan je od najčešće izveštavanih pokazatelja performansi kompanija u kontekstu borbe protiv klimatskih promena, a takođe je i jedan od indikatora koji se prati na nacionalnom, odnosno, globalnom nivou. Vezu između pokazatelja performansi o kojima kompanije najčešće izveštavaju i indikatora Ciljeva održivog razvoja, možete pogledati na poslednjim stranama publikacije.

”

“Vizijom da “stvaramo nasleđe kroz održivi razvoj, na dobrobit zajednice” Elixir Group jasno je definisao održivost kao imperativ daljeg razvoja. U skladu sa tim, prioriteti su nam primena koncepta cirkularne ekonomije, odgovorno upravljanje otpadom, smanjenje upotrebe ograničenih prirodnih resursa i smanjenje uticaja na klimu. Ambicija Elixir Group je da do 2030.godine bude prva carbon neutralna industrija fosforne kiseline i mineralnih NPK đubriva u Evropi.”

Margareta Musić

“

CSR (eng. Corporate Social Responsibility) – iako ovaj termin prate različita tumačenja, kao i različite kontroverze, CSR predstavlja savremeni način poslovanja prema kome kompanija preuzima odgovornost za svoje pozitivne i negativne uticaje na društvo i životnu sredinu, jer samo tako može da se dugoročno razvija i stvara vrednost.

Zajedničko za CSR i ESG su teme koje se odnose na ljude, životnu sredinu i upravljanje. Zajednički je i princip materijalnosti u kontekstu održivosti – koji podrazumeva da se kompanija bavi relevantnim temama, onim koje značajno utiču ili mogu uticati na njeno poslovanje tako da donose finansijske posledice (finansijska materijalnost), kao i temama na koje kompanija ima znatan pozitivan/negativan uticaj ili bi ga mogla imati u budućnosti (impact materijalnost).

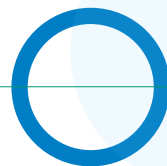

Emisije gasova sa efektom staklene bašte (**GHG**) čine važan aspekt "E" dimenzije **ESG-a**, budući da imaju značajan uticaj na životnu sredinu i klimatske promene. Preduzeća koja se bave ESG pitanjima gotovo neminovno procenjuju, prate i smanjuju svoje emisije GHG kao deo svog odgovora na klimatske izazove.

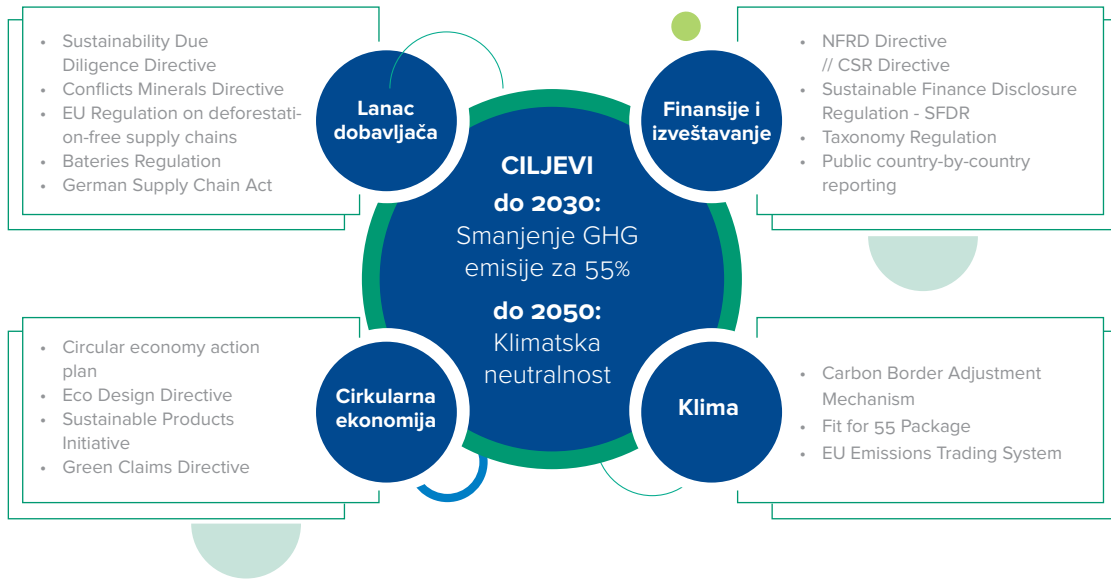
Održivost, u zlatnom preseku ovih različitih pristupa, podrazumeva da način na koji kompanija posluje obezbeđuje dugoročno stvaranje vrednosti i omogućava joj da bude uspešna ne samo danas, već i u budućnosti, što je u interesu biznisa, ali i u interesu društva.

Izazovi rastućih zakonskih obaveza

Usklađenost poslovanja: Izazovi rastućih zakonskih obaveza

Intenzivna aktivnost regulatora na nivou EU ima za cilj značajnu transformaciju tržišta u skladu sa principima održivosti. Set javnih politika koje su donete ili su trenutno u procesu donošenja, a odnose se na održivo finansiranje i izveštavanje, kružnu ekonomiju, odgovornost u lancu snabdevanja i akciju za klimu, postavljaju nova zahtevna očekivanja pred preduzeća koja posluju na evropskom tržištu.

Na talasu održivosti

Refleksija perspektiva

#1

Snažna podrška održivom poslovanju: ESG je tu da ostane

#2

Ko oblikuje ESG strategije: Podjednak uticaj vlasnika kapitala i potrošača

#3

Manipulativni zeleni marketing - pretnja po održivost

#4

U trci sa vremenom za ispunjenje "E" ciljeva, ne smemo zaboraviti "S"

#5

Hitnost zaštite biodiverziteta: Različiti stavovi o prioritetima

Refleksija #1

Snažna podrška održivom poslovanju: ESG je tu da ostane

"ESG je u čitav poslovni kontekst pre nekoliko godina doneo kvantifikaciju i merljive ciljeve, konkretne korake koje moramo da preduzmemo uzdajući se u pouzdane analize kao i stroge standarde u izveštavanju o našem progresu."

Dejan Turk, CEO i generalni direktor, A1 Srbija i A1 Slovenija

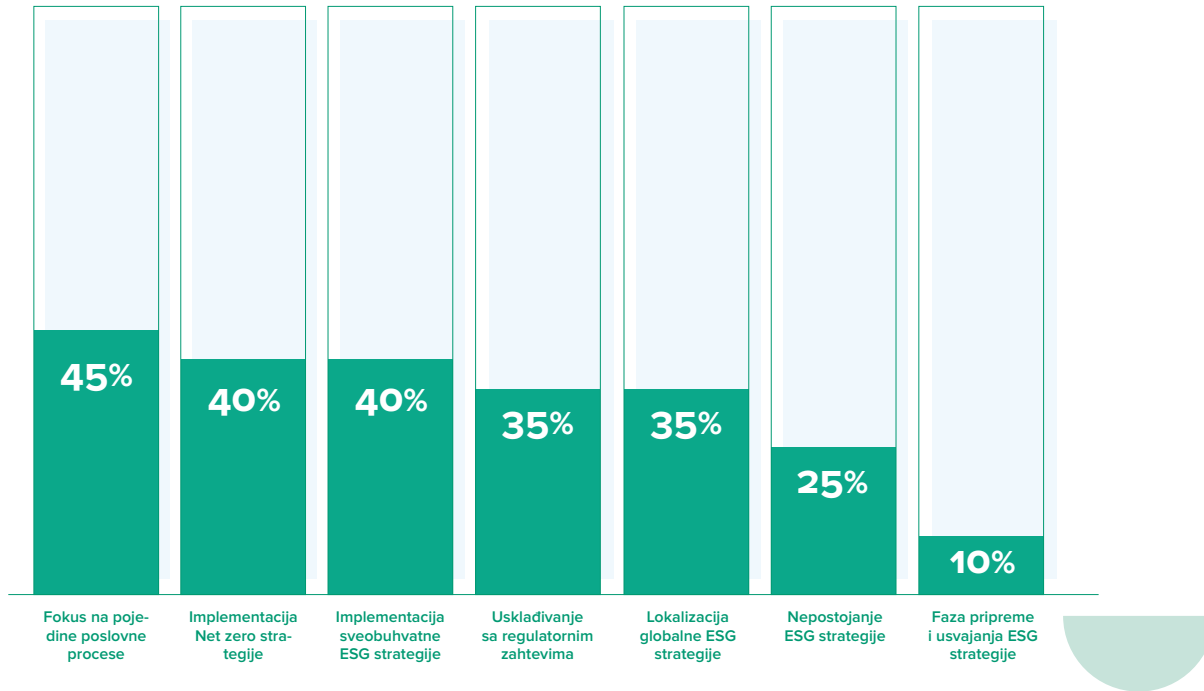
Velika većina ispitanika, predstavnika domaće poslovne javnosti koji su odgovorili na anketu Foruma za odgovorno poslovanje, izražava svoje neslaganje sa tvrdnjom da je ESG prolazni trend. Ispitanici su izrazili snažno uverenje u trajnu vrednost ESG-a kao sveprisutnog elementa poslovnog okruženja, i prepoznali da ESG treba biti integrisan u strateško planiranje i ključne poslovne odluke, kao i da utiče na dugoročni uspeh. Nalazi upućuju na snažnu podršku konceptu održivog poslovanja i ukazuju na sve veću prihvaćenost ESG u poslovnom svetu.

Ipak, načini na koje su kompanije pristupile integraciji ESG faktora sa stanovišta poslovne strategije su raznovrsni. Dok su pojedine kompanije fokus stavile na pojedine poslovne procese ili usklađivanje sa zakonskim obavezama, druge su u fazi donošenja ili implementacije sveobuhvatne ESG strategije.

● Refleksija #1

**Snážna podrška održivom
poslovanju: ESG je tu da ostane**

Na koji način je trenutno zastupljena
integracija **ESG faktora**

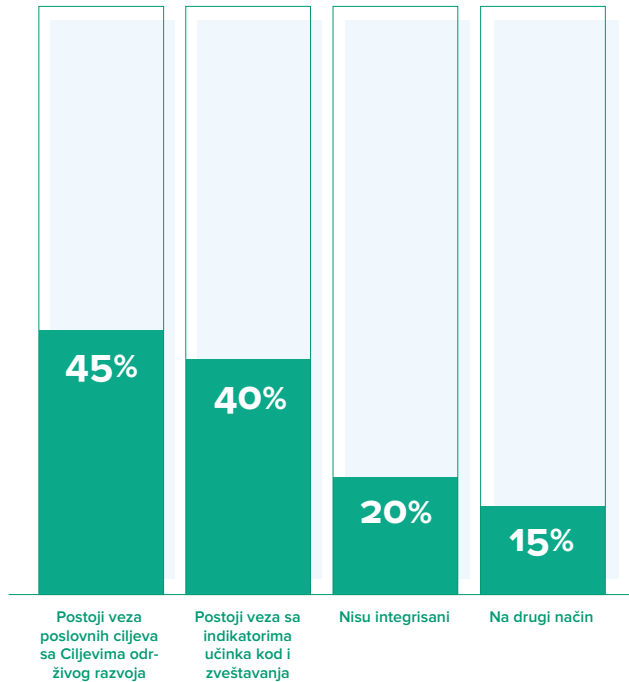

Refleksija #1

Snážna podrška održivom poslovanju: ESG je tu da ostane

Na koji način je zastupljena integracija SDGs u poslovanje

Kako to rade članice Foruma za odgovorno poslovanje...

Elixir Group - Odbor za strategiju i održivi razvoj

Elixir Group kao poslovni sistem koji se kontinuirano razvija u oblasti hemijske industrije i agrobiznisa, kroz brojne projekte posvećene održivom razvoju, primenu modela cirkularne ekonomije i unapređenje resursne efikasnosti, pitanje upravljanja ovim temama postavio je visoko na lestvici korporativnog upravljanja kroz uspostavljanje i rad stalnog upravljačkog tela - Odbora za strategiju i održivi razvoj. Odbor upravljanja strateškim prioritetima održivog razvoja biznis divizija i korporativnih funkcija i donosi odluke vezano za njihovu uspešnu implementaciju.

Ko oblikuje ESG strategije: Podjednak uticaj vlasnika kapitala i potrošača

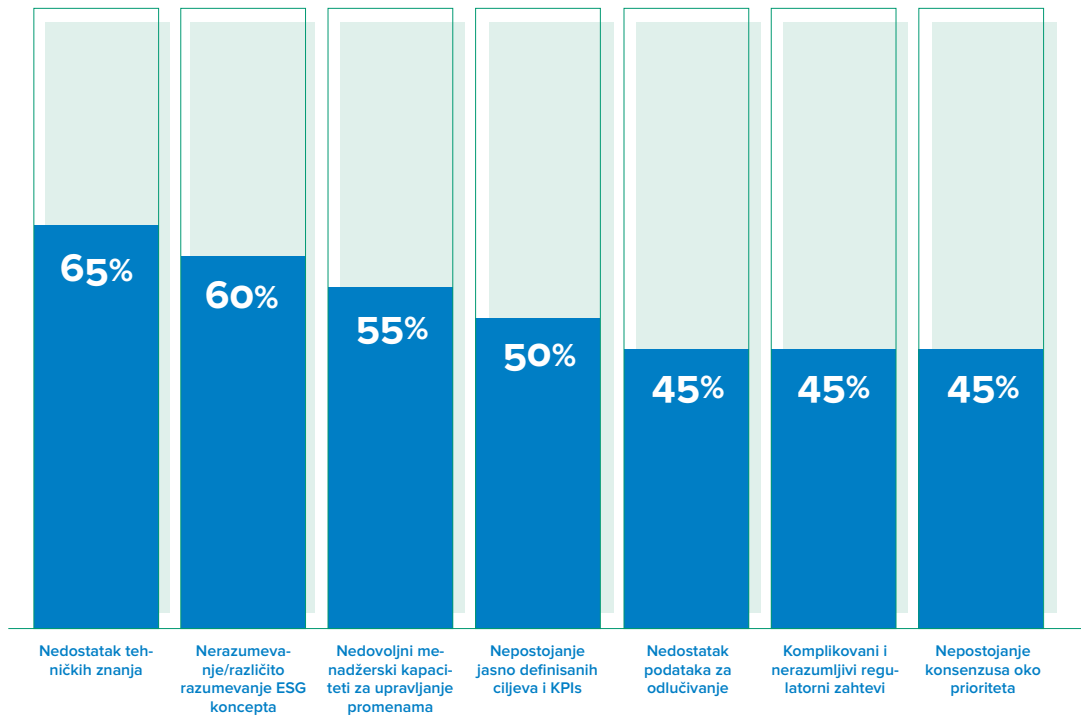
I među domaćom poslovnom javnošću, kao što to tvrde i brojna globalna istraživanja, preovladava stav da je implementacija i uvođenje ESG faktora inspirisano očekivanjima dve uticajne grupe zainteresovanih strana. S jedne strane, postoji sve veće interesovanje vlasnika kapitala i investitora za pitanja održivosti budući da u današnjem kontekstu održivosti, rizici povezani sa ESG pitanjima mogu značajno da naruše ekonomsku vrednost kompanije, ali isto tako, i da, zahvaljujući dobrom upravljanju rizicima i prilikama, omoguće konkurentsku prednost. S druge strane, kompanije se suočavaju sa sve većim očekivanjima potrošača u pogledu postojanja dobrih praksi i transparentnog poslovanja kada je u pitanju odnos prema ljudima i životnoj sredini, ne samo u sopstvenim operacijama, već i duž čitavog lanca vrednosti.

Ipak, odgovor na sve zahtevnija očekivanja nije uvek jednostavan, i na tom putu kompanije se suočavaju sa različitim izazovima, od kojih najčešće izdvajaju nedostatak tehničkih znanja po pojedinim pitanjima ESG-a, kao što je na primer, kalkulacija karbonskih emisija.

Refleksija #2

Ko oblikuje ESG strategije: Podjednak uticaj vlasnika kapitala i potrošača

Šta su izazovi u integraciji ESG faktora

Ko oblikuje ESG strategije: Podjednak uticaj vlasnika kapitala i potrošača

"Biti odgovoran pružalac finansijskih usluga za nas znači klijentima ponuditi adekvatne proizvode i usluge koji će ubrzati njihovu "zelenu tranziciju". Ništa manje kompleksni nisu ni zahtevi da se bude odgovoran poslodavac i iz ESG perspektive. To za nas znači ulagati u dobrobit zaposlenih, počevši od transformacije ukupne interne organizacije i izgradnje novog radnog okvira koji će obezbediti stabilnu osnovu na nivou cele Grupe i izgraditi otpornu organizaciju - Banku za budućnost."

Na kraju, postati odgovoran društveni akter iz ESG vizure znači da moramo biti istinski orijentisani na "ozelenjavanje" svog poslovanja kroz smanjenje karbonskog otiska, sa ciljem potpune karbonske neutralnosti do 2030. godine, ali i brigu da naši proizvodi i podrška zajednici budu podsticaj za održivost celog društva. Mislimo da je važno da bankarski sektor, usled njegove veličine i značaja, bude predvodnik ESG tranzicije."

Predrag Mihajlović,
CEO i predsednik Izvršnog odbora
OTP banka Srbija

Mapa investicionih prilika u skladu sa UN Ciljevima održivog razvoja

Mapa koju je pripremio Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u saradnji sa Vladom Republike Srbije identifikuje oblasti i modele za investicije u Srbiji koje doprinose ostvarenju Ciljeva održivog razvoja, a u skladu su i sa nacionalnim razvojnim potrebama i prioritetima Vlade Srbije.

Kao najatraktivnije oblasti za održiva ulaganja izdvojili su se proizvodnja svežeg voća i povrća, organska poljoprivredna proizvodnja, proizvodnja solarne energije i izgradnja vetroelektrana, razvoj i primena pametnih tehnologija u poljoprivredi, kao i razvoj i primena sofisticiranih softverskih proizvoda i usluga, zatim pružanje usluga upravljanja otpadom, izgradnja i upravljanje lučkom infrastrukturom, izgradnja energetske efikasne stambene objekata, izgradnja i upravljanje ugostiteljskim objektima, kao i proizvodnja i isporuka lekova, razvoj i pružanje digitalnih i specijalizovanih zdravstvenih usluga i upotreba biotehnologije u medicini. Mapa je dostupna na linku: <https://sdginvestorplatform.undp.org/country/serbia>.

Manipulativni zeleni marketing - pretnja po održivost

Prepoznavanje očekivanja potrošača i njihove spremnosti da svojom kupovinom podrže ono što je dobro za ljude i planetu, kako govore brojna marketinška istraživanja, je prvi, ali nedovoljan korak, da kompanija ponudi ono što potrošači žele, osim, ukoliko iza toga ne stoji snažna i sveobuhvatna posvećenost tim pitanjima i upravljanje zasnovano na merljivim pokazateljima.

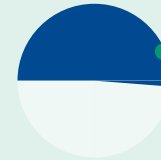
Ono što "marketing za društvene ciljeve" gde kompanija svoje marketinške kanale koristi kako bi uključila potrošače da zajednički doprinesu nekom društvenom cilju, razlikuje od "manipulativnog zelenog marketinga" je neiskrena namera. Javnost danas lako prepoznaje da li se kompanija suštinski bavi pitanjima koja nastoje da iskomunicira, ili samo želi da se predstavi u što boljem svetlu i iskoristi aktuelne "zeleno" trendove. Ovo primećuje i domaća poslovna javnost koja je učestvovala u anketi Foruma. Preko 80% ispitanika smatra da je manipulativni zeleni marketing trenutno jako prisutan na tržištu Srbije.

Suzbijanje nepoštenih poslovnih praksi

Istraživanje sprovedeno na nivou EU pokazalo je zabrinjavajuće rezultate u pogledu istinitosti tzv. "zelenih tvrdnji" kao što su (klimatski neutralan, eco friendly, zeleni, prirodan...) pri oglašavanju proizvoda, zbog čega je Evropska komisija predložila novi propis kako bi suzbila nepoštene marketinške prakse i zaštitila ljude i planetu.

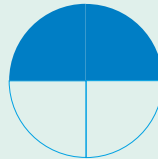
53% tvrdnji daje nejasne

pogrešne ili neosnovane informacije

u 40% slučajeva

ne postoje bilo kakvi dokazi koji podržavaju tvrdnju

za 1/2 svih tvrdnji

ne postoji, ili postoji veoma slaba, verifikacija

230 oznaka održivosti i 100 oznaka

zelene energije postoji u EU koje se značajno razlikuju u pogledu svoje transparentnosti

„U svetu sve većih ekoloških i društvenih izazova, ESG kriterijumi su postali neophodni za uspeh kompanija. Oni su kao magični kompas koji nam omogućava da upravljamo našim biznisom na način koji istovremeno štiti planetu i promovira razvoj ljudi.

U Coca-Cola HBC Srbija pristupamo sa jednakom pažnjom svakom od tri segmenta – zaštiti životne sredine, ljudima i zajednici, kao i načinu na koji upravljamo našim biznisom i o tome izveštavamo. Ova tri slova ESG držimo u harmoniji, koja nikada ne gubi ravnotežu.“

Svetoslav Atanasov, generalni direktor Coca-Cola HBC Srbija

Hitnost rešavanja pitanja u vezi sa klimatskim promenama, nove zakonske obaveze i rešavanje gorućih pitanja u vezi uticaja na životnu sredinu, za mnoge kompanije znače povećanje investicionih aktivnosti, izmenu dosadašnjih modela poslovanja i predstavljaju prioritet. U trci sa vremenom za ispunjenje ciljeva koji se odnose na emisije i zagađenje, mnogi osećaju da dolazi do zanemarivanja "S" faktora održivosti. U tom smislu, važno je prepoznati i rešavati socijalne izazove paralelno sa pitanjima životne sredine i klimatskih promena radi ostvarivanja inkluzivnog i održivog društva.

Kako to rade članice Foruma za odgovorno poslovanje...

Jedinstvena kreditna linija UniCredit Banke - Podrška za inkluzivno zapošljavanje

EIB i UniCredit Banka Srbija pokrenule su jedinstvenu namensku kreditnu liniju koja ima za cilj stvaranje mogućnosti za zapošljavanje i unapređenje standarda zapošljavanja za žene, mlade i ljude iz osetljivih društvenih grupa. Uz finansiranje, srpske kompanije dobijaju mogućnost da ostvare finansijsku nagradu koja se zasnova na učinku ako ispune specifične ciljeve za podsticanje liderstva, zapošljavanja i mogućnosti profesionalnog razvoja za žene, mlade i grupe koje se često suočavaju sa dodatnim preprekama u pristupu takvim mogućnostima, kao što su osobe sa invaliditetom, izbeglice itd. Finansijska nagrada je obezbeđena kao grant u okviru EIB-ove Inicijative za ekonomsku otpornost (ERI), čiji je cilj podsticanje otvaranja novih radnih mesta i održivog rasta privatnog sektora.

Hitnost zaštite biodiverziteta: Različiti stavovi o prioritetima

Da li je borba protiv klimatskih promena hitnija od očuvanja prirode i biodiverziteta koji nam nestaju pred očima? Ili je ipak u pitanju lažna dilema? Dok materijalnost ovih pitanja može varirati u zavisnosti od industrije, konteksta i ciljeva svake pojedinačne kompanije, u širem kontekstu održivosti, oba ova pitanja su izuzetno važna i međusobno povezana.

Smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte može imati pozitivan efekat na očuvanje ekosistema, dok očuvanje biodiverziteta može doneti koristi u smislu prilagođavanja klimatskim promenama. Stoga, sve više kompanija prepoznaje važnost integrisanja oba ova pitanja u svoje poslovne strategije kako bi postigle sveobuhvatnu održivost i odgovorile na zahteve današnjeg društva.

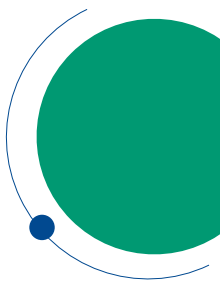
Kako to rade članice Foruma za odgovorno poslovanje...

„Nijedna vrsta ne umire sama“ - Kampanja Telekom Srbija za očuvanje biološke raznovrsnosti

Kampanja je rezultat višegodišnje podrške Telekom Srbija udruženjima i stručnjacima koji kroz aktivne mere zaštite i uz primenu savremenih tehnologija mobilnih telekomunikacija u monitoringu ugroženih vrsta, rade na poboljšavanju njihovih uslova života. Aktivnosti u okviru projekta „Nijedna vrsta ne umire sama“ sprovode se na više nivoa. Telekom Srbija pruža direktnu finansijsku podršku za nabavku sofisticirane opreme za monitoring i terenske aktivnosti, daje stručnu pomoć oko pojedinih tehničkih rešenja, sprovodi široku edukativnu kampanju kojom se podiže svest javnosti o povezanosti svih bioloških vrsta, ističe značaj koji čovek ima od konkretnih ugroženih vrsta, skreće pažnju na ugrožavajuće faktore zbog kojih te vrste nestaju, kao i na mere zaštite koje su od suštinskog značaja za očuvanje mreže života.

Nefinansijsko izveštavanje - ključ za transparentnost i održivost

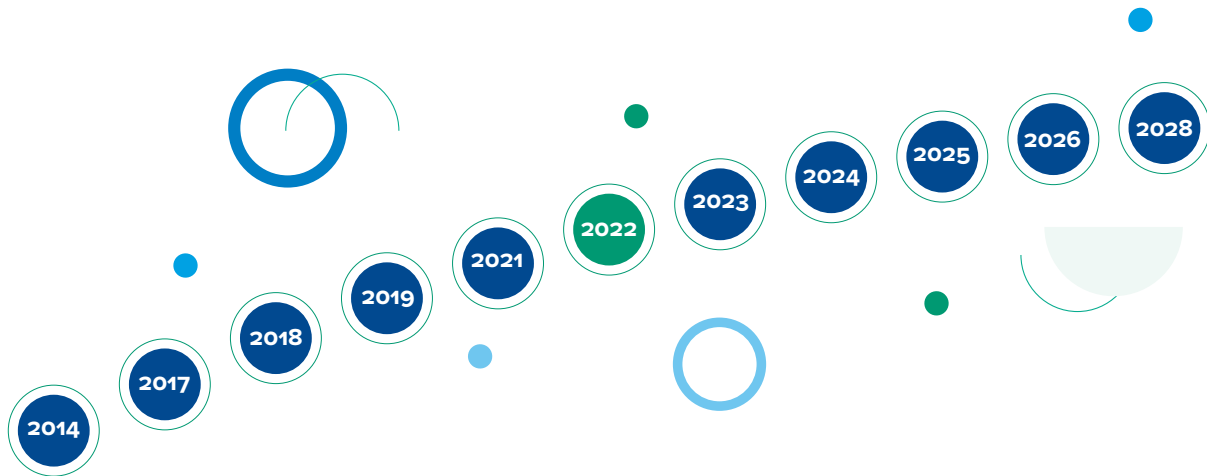
Nefinansijske informacije pored finansijskih pokazatelja su ključne za kompanije, investitore i druge zainteresovane strane za donošenje ispravnih poslovnih odluka. Sa ciljem da podrži procese usmerene ka zelenoj tranziciji i klimatskoj neutralnosti, Evropska unija uvidela je neophodnost uspostavljanja regulatornog okvira kojim se propisuju obaveze za objavljivanje ESG informacija, uspostavljaju ESG standardi i definišu privredne aktivnosti koje se smatraju održivim. Od uvođenja Direktive o nefinansijskom izveštavanju, 2014. godine, zakonodavni okvir EU je značajno razvijen i unapređen.

Terminološke napomene: Izveštavanje o održivosti i nefinansijsko izveštavanje odnose se na objavljivanje ESG informacija. Termin "izveštavanje o održivosti" uobičajeno se koristi u kontekstu dobrovoljnih inicijativa za izveštavanje, dok se termin "nefinansijsko izveštavanje" koristi u kontekstu zakonskih obaveza.

Nefinansijsko izveštavanje - ključ za transparentnost i održivost

2014 - EU: Usvojena Direktiva Evropske unije o nefinansijskom izveštavanju, NFRD (2014/95/EC)

2017 - EU: Objavljene neobavezujuće Smernice o nefinansijskom izveštavanju (2017/C 215/01)

2018 - EU: Započela je primena obaveze NFI na nivou zemalja članica EU

2019 - EU: Objavljene su smernice o objavljivanju informacija u vezi sa klimatskim promenama (2019/C 209/01)

Srbija: Novi zakon o računovodstvu uvodi obavezu NFI (u skladu sa NFRD)

2021 - EU: Objavljen predlog nove Direktiva o korporativnom izveštavanju o održivosti (CSRD) koja će zameniti NFRD

Srbija: Početak primene obaveze nefinansijskog izveštavanja

2022 - EU: Usvojena CSRD i objavljen prvi draft novih Evropskih standarda za izveštavanje o održivosti (ESRS)

2022 - **Srbija:** Objavljeni prvi nefinansijski izveštaji u skladu za zakonskom obavezom (za 2021. godinu)

2023 - EU: ESRS prolaze kroz proces izmena i javnih konsultacija, očekivano usvajanje ESRS do kraja godine

2024 - EU: Početak primene obaveze nefinansijskog izveštavanja u skladu sa CSRD i ESRS za velika pravna lica od javnog interesa sa preko 500 zaposlenih

2025 - EU: početak primene obaveze na sve velike kompanije

2026 - EU: Početak primene obaveze na mala i srednja preduzeća listirana na evropskom tržištu kapitala

2028 - EU: početak primene obaveze na velike kompanije koje nemaju sedište na teritoriji EU, ali na tržištu EU ostvaruju određeni iznos prometa

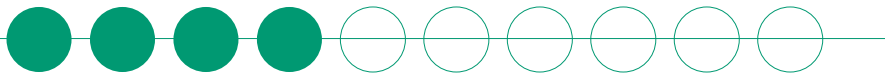
Nefinansijsko izveštavanje u Srbiji

Nefinansijsko izveštavanje uvedeno je u domaće zakonodavstvo u oktobru 2019. godine, usvajanjem novog Zakona o računovodstvu a obaveze nefinansijskog izveštavanja definisane su Članom 37. – Nefinansijsko izveštavanje, i Članom 38 – Konsolidovano nefinansijsko izveštavanje. Ova obaveza odnosi se na velika pravna lica i velike grupe pravnih lica koja su društva od javnog interesa sa preko 500 zaposlenih. Prema podacima Agencije za privredne registre u 2021. godini obuhvaćeno je 223 obveznika od čega 19 finansijskih institucija i 23 javna preduzeća.

Analiza slučajno izabranih 10 objavljenih nefinansijskih izveštaja za 2021. godinu u prvoj godini sprovođenja obaveze, izvršena generisanjem nasumičnih rednih brojeva sa liste obveznika nefinansijskog izveštavanja koju je sproveo Smart kolektiv pokazala je na koji način su obveznici odgovorili na obavezu sačinjavanja i objavljivanja nefinansijskog izveštaja. U ovom slučaju:

8 od 10 preduzeća objavilo je nefinansijski izveštaj,

4 od 10 preduzeća u potpunosti je odgovorilo na zakonske zahteve.

Nefinansijsko izveštavanje u Srbiji

U grupi analiziranih nefinansijskih izveštaja, samo 1 od 10 obveznika objavio je nefinansijske informacije iznad zakonske obaveze, a u skladu sa dobrom praksom izveštavanja o održivosti, dok su 3 obveznika objavila nefinansijski izveštaj u potpunosti u skladu sa zahtevima zakona. Takođe, 3 od 10 obveznika objavila su nefinansijski izveštaj koji po sadržini i kvalitetu ne zadovoljava u potpunosti zakonski definisan minimum za informacijama, ali pokazuje da su obveznici upućeni u ovu novouvedenu obavezu. Kod 2 od 10 analiziranih preduzeća, utvrđeno je da ne postoji nefinansijski izveštaj kao poseban deo godišnjeg izveštaja, odnosno da godišnji izveštaj u celini ne sadrži informacije u skladu sa zahtevima čl. 37/čl.38 Zakona o računovodstvu.

Generalno, može se zaključiti da su izazovi u primeni Zakona o računovodstvu već nakon prve godine primene, korespondiraju onima koji su uočeni u primeni Direktive o nefinansijskom izveštavanju u EU, a to su:

- **1. Nefinansijske informacije** o kojima se izveštava nisu uporedive ili dovoljno pouzdane;
- **2. Kompanije ne objavljuju sve** nefinansijske informacije za koje korisnici misle da jesu neophodne;
- **3. Istovremeno, mnoge kompanije prijavljuju informacije za koje korisnici misle da nisu relevantne;**

Nefinansijsko izveštavanje u Srbiji

- 4. Investitorima i ostalim korisnicima je **teško da pronađu nefinansijske informacije**, čak i kada su one objavljene;
- 5. Kompanije se **suočavaju sa neizvesnošću** u pogledu toga koje informacije i kako da objave, kao i sa nepotrebnim troškovima u procesu izveštavanja;
- 6. **Kompanije su pod pritiskom da odgovore** na dodatne zahteve za nefinansijskim informacijama različitih agencija za ocenjivanje održivosti i drugih aktera u tom procesu, bez obzira na informacije koje objavljuju kao rezultat zakonske obaveze.

Donošenjem Direktive o korporativnom izveštavanju o održivosti (CSRD) došlo je do:

- proširenja obima zahteva za izveštavanjem na dodatne kompanije,
- zahtevanja usluge nezavisnog uveravanja,
- detaljnije preciziranje informacija koje kompanije treba da predoče u skladu sa obaveznim standardima izveštavanja o održivosti (ESRS),
- i zahteva da se sve informacije objavljuju kao deo godišnjeg izveštaja o poslovanju i obelodanjuju u digitalnom, mašinski čitljivom formatu.

Očekuje se da navedena unapređenja otklone uočene nedostatke u primeni prethodne Direktive o nefinansijskom izveštavanju (NFRD).

podržava...

...usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa zakonodavstvom Evropske unije. Forum naglašava važnost harmonizacije nacionalnih zakonskih okvira sa EU propisima kako bi se obezbedilo usaglašavanje i unapređenje u skladu sa Evropskim iskustvom.

...standardizaciju u izveštavanju, kao što su Evropski standardi za izveštavanje o održivosti (ESRS) i Globalni standardi za izveštavanje (GRI). Forum podržava usvajanje i primenu ovih standarda kako bi se obezbedio kvalitet i transparentnost u nefinansijskom izveštavanju.

podseća...

...da velike kompanije imaju obavezu da transparentno posluju i objavljuju podatke o svom uticaju na životnu sredinu i društvo. Forum naglašava važnost odgovornog poslovanja i transparentnosti, podsećajući kompanije na njihovu ulogu u očuvanju životne sredine i građenju boljeg društva.

...da izrada nefinansijskog izveštaja treba da bude više od zakonske obaveze - a pre svega, alat/proces za unapređenje poslovanja. Forum podseća kompanije da pristupe nefinansijskom izveštavanju kao sredstvu za identifikaciju oblasti za poboljšanje, usmeravanje strategije održivosti i jačanje odnosa sa stakeholderima.

ukazuje...

...na potrebu postepenog uvođenja novih obaveza nefinansijskog izveštavanja, uz sagledavanje postojeće prakse. Forum ističe da implementacija ovih obaveza treba da bude pažljivo planirana i prilagođena kontekstu i kapacitetima kompanija, ali i da treba biti dosledan u sprovođenju postojećih zakonskih obaveza.

ohrabruje...

...kompanije da iskoriste postojeća znanja, iskustva i aktivno se uključe u proces nefinansijskog izveštavanja. Forum podstiče kompanije da se oslone na postojeće resurse i stručnost kako bi olakšali proces izrade nefinansijskog izveštaja.

...stejkholdere da koriste nefinansijski izveštaj kao mehanizam za informisanje o kompanijama. Forum podstiče stejkholdere da aktivno koriste nefinansijski izveštaj kako bi stekli uvid u poslovne aktivnosti, performanse i uticaj kompanija na društvo i životnu sredinu.

...korišćenje priručnika "Korak po korak do nefinansijskog izveštaja", koji služi kao praktičan vodič za kompanije u procesu izrade nefinansijskog izveštaja. Forum preporučuje korišćenje ovog priručnika kako bi se kompanijama pružila podrška i olakšala implementacija nefinansijskog izveštavanja.

Jako je važno negovati odnos poverenja i međusobnog uvažavanja sa svim stakeholderima, a naročito sa organizacijama civilnog društva koje se bave temama koje su značajne u širim društvenim okvirima. Imamo zaista odlično iskustvo u saradnji sa civilnim sektorom i rado saradujemo na brojnim projektima. Ono pokazuje da je civilni sektor rasadnik sjajnih, često vizionarskih ideja i motivišućeg aktivizma i da u zajedničkoj razmeni obe strane bogate svoje uvide i prakse.

Milena Mićanović,
direktor za komunikacije i odnose sa javnošću
OTP banka Srbija

Kako da radimo zajedno za bolje društvo

Kada je u pitanju međusektorska saradnja i uticaj na javne politike, među anketiranim predstavnicima poslovne zajednice izdvojilo se nekoliko ključnih preporuka koje ukazuju na potrebu za sveobuhvatnim, strateškim pristupom održivom razvoju, usklađivanje sa dobrom zakonodavnom praksom i dodatno, za unapređenjem međusobne veze između različitih okvira i standarda za merenje i izveštavanje o održivosti.

Top 3 prioriteta

1. Sistemski pristup održivom razvoju koji se odražava kroz različite javne politike
2. Usklađivanje nacionalnih propisa sa propisima EU i međunarodnim standardima
3. Standardizacija i harmonizacija različitih metodologija za merenje i izveštavanje o održivosti

Vreme je za MSP

U okviru platforme „Održivi razvoj za sve“, a u kontekstu ostvarivanja ciljeva održivog razvoja i Agende 2030 Ujedinjenih nacija, CEVES već više od dve godine vodi dijalog sa predstavnicima malih i srednjih preduzeća o potrebama razvoja srpske privrede, radi prepoznavanja i pokretanja inicijativa koje će doprineti ostvarivanju ove vizije do 2030. godine. Kao jedna od izraženih prepreka za ubrzanje rasta i produktivnosti MSP, identifikovano je to što MSP nisu izuzeta od poreza na dobit na investicije kao što je to slučaj sa velikim preduzećima a – uglavnom iz stranih direktnih investicija – kao i nepostojanje adekvatne institucionalne podrške u međunarodnim finansijskim transakcijama (osiguranje izvoza, garancije) što je praksa u drugim zemljama Evrope i u regionu.

Prošle godine održan je događaj MSP Srbije 2030: MSP100 Expo u Kragujevcu koji je okupio 100 vodećih domaćih preduzeća pažljivo izabranih po unapred jasno definisanim kriterijumima uspešnosti. Cilj događaja bio je da ukaže na razvojni potencijal domaće privrede i podrži razvoj MSP sektora usmeren ka ostvarenju ciljeva održivog razvoja. Ove godine, održaće se ponovni susret MSP100 pod nazivom „MSP100 Expo 2023: Razvoj Ljudi Razvoj MSP“. Za više informacija: <https://msp100.rs/>

Plan razvoja APV do 2030

Plan razvoja AP Vojvodine je dokument razvojnog planiranja najšireg obuhvata i najvišeg značaja za Vojvodinu i donosi se na period od najmanje sedam godina. Plan razvoja donet je za period od osam godina, odnosno do 2030. godine, što koincidira s periodom realizacije ciljeva održivog razvoja, postavljenih dokumentom Agenda 2030. Plan razvoja uključio je i trendove razvoja u okviru EU i obaveze koje proističu iz procesa evropskih integracija. Poseban akcenat stavljan je na Evropski zeleni plan, kao i na Agendu 2030 i ciljeve održivog razvoja. Proces izrade Plana razvoja AP Vojvodine, u svakoj fazi izrade, bio je baziran na načelima javnosti i partnerstva, ali i participativnosti i transparentnosti, uvažavajući principe horizontalne i vertikalne koordinacije. Plana razvoja dostupan je na veb-sajtu: <https://www.planrazvojaapv.rs>, koji je i tokom izrade plana služio kao sredstvo informisanja i komunikacije sa svim zainteresovanim stranama i najširoj javnošću. Proces izrade Plana razvoja AP Vojvodine 2023-2030. podržali su projekti Nemačko-srpske razvojne saradnje „Podrška reformi javne uprave u procesu pristupanja EU“ i „Reforma javnih finansija – Agenda 2030“, koje sprovodi GIZ u saradnji sa Republičkim sekretarijatom za javne politike.

"Za osnaživanje zajednice i rešavanje izazova koje nam donosi budućnost, potrebna je kohezija svih ključnih aktera našeg društva. Uloga kompanija je važna jer njihovo društveno-odgovorno poslovanje ne sme da bude samo trenutna reakcija na izazove, već strateško ulaganje u razvoj zajednice i pružanje podrške za njene prioritetne potrebe.

Na tom putu, naši partneri, civilne organizacije i udruženja su naši saborci i od njih u velikoj meri zavisi uspešnost projekata i rezultata. Naravno, važno je i da sa strane institucija sistema imamo jasno postavljene mape puta u određenim oblastima, kako bismo naše prioritete uskladili sa onim što su prioriteti na nacionalnom ili lokalnom nivou. Jedino zajedničkim delovanjem možemo rešavati izazove pred nama."

**Nina Elezović, direktorka korporativnih poslova i održivosti,
Coca-Cola HBC Srbija**

Savetodavni odbor lokalne zajednice

Savetodavni odbor je jedinstveno telo osnovano 2021. godine sa ciljem da kompaniji pruža podršku, diskutuje i promoviše kontinuirani razvoj u ispunjavanju Misije održivosti kompanije. Savetodavni odbor okuplja renomirane eksperte iz različitih oblasti: lokalne uprave, nevladinog sektora, poslovnih udruženja, obrazovnih institucija i medija, i predstavlja jedinstven model pristupa održivosti, ne samo u okvirima Srbije, gde je prvo telo te vrste, već i unutar cele Coca-Cola HBC Grupe. Tokom 2022. godine, Savetodavni odbor održao je dva sastanka, uključujući i dvodnevno okupljanje u Neresnici, kako bi se članovi bolje upoznali sa novom lokalnom operacijom – Rosa Homolje, kao i sa potrebama lokalne zajednice.

Veza između ključnih ESG pokazatelja performansi i SDG indikatora – Životna sredina

Životna sredina

Teme	Pokazatelji o kojima kompanije najčešće izveštavaju	Ciljevi održivog razvoja	SDG indikatori
Zagađenje vazduha	NOx (osim N2O), SOx, isparljiva organska jedinjenja, čestice...		11.6.2 Prosečne srednje vrednosti suspendovanih čestica (npr. PM2.5 i PM10) u gradovima (ponderisan broj stanovnika)
Otpad	Otpad iz poslovanja (t), % opasnog, % recikliranog otpada, intenzitet otpada		12.4.2 (a) Količina proizvedenog opasnog otpada po glavi stanovnika; i (b) udeo tretiranog opasnog otpada, prema vrsti tretmana 12.5.1 Nacionalna stopa recikliranja, u tonama recikliranog materijala
Energija	Potrošena energija (GW), % električna energija iz obnovljivih izvora, intenzitet energije		7.2.1 Udeo energije iz obnovljivih izvora energije u bruto finalnoj potrošnji energije / 7.3.1 Energetski intenzitet meren kroz primarnu energiju i BDP
Voda	Potrošena voda (m3), % ponovne upotrebe, % u područjima sa vodnim stresom, vodni intenzitet		6.3.1 Udeo tokova otpadnih voda iz domaćinstava i industrije koje se bezbedno prečišćavaju / 6.4.1 Promene u efikasnosti korišćenja voda tokom vremena / 6.4.2 Nivo eksploatacije voda (vodni stres): udeo ukupno zahvaćenih vodnih resursa u ukupno raspoloživim vodnim resursima
Sirovine	% koji potiče od 1) recikliranog sadržaja i/ili 2) obnovljivih resursa		12.2.1 (8.4.1) Materijalni otisak, materijalni otisak po glavi stanovnika i materijalni otisak po BDP-u / 12.2.2 (8.4.2) Domaća potrošnja materijala, domaća potrošnja materijala po glavi stanovnika, i domaća potrošnja materijala po BDP-u
Klimatske promene	Opisno, koraci za sprečavanje i/ili prilagođavanje uticaju klimatskih promena, emisije GHG		13.1. Osnažiti otpornost i adaptivni kapacitet na opasnosti povezane sa klimatskim uslovima i prirodnim katastrofama u svim zemljama 9.4.1 Emisije CO2 po jedinici stvorene dodate vrednosti
Biodiverzitet	Uticaj na ekosistem, uticaj na zaštićena područja, uticaj na ugrožene ili retke vrste; zaštita staništa i upravljanje biodiverzitetom; uticaj na izvore vode, reke, jezera, ili močvare		15.3.1 Udeo degradiranog zemljišta u ukupnim kopnenim površinama 15.5.1 Indeks Crvene liste

Veza između ključnih ESG pokazatelja performansi i SDG indikatora – Socijalni aspekti

Socijalni aspekti

Teme	Pokazatelji o kojima kompanije najčešće izveštavaju	Ciljevi održivog razvoja	SDG indikatori
Odnos prema zaposlenima	Prosečna zarada po satu ili % zaposlenih koji primaju minimalnu zaradu		8.5.1 Prosečna zarada zaposlenih po satu, prema polu, starosti, zanimanju i invaliditetu
Bezbednost na radu	Broj povreda sa ne-smrtnim i smrtnim ishodom za direktne i ugovorne zaposlene		8.8.1 Smrtne i ne-smrtne povrede na radu na 100.000 radnika, prema polu i migrantskom statusu
Sloboda udruživanja	% radne snage uključen u kolektivno pregovaranje i sporazume		8.8.2 Stepen usaglašenosti radnih prava na nacionalnom nivou (pravo na udruživanje i kolektivno pregovaranje) sa dokumentima Međunarodne organizacije rada (ILO) i nacionalnog zakonodavstva, prema polu i migratornom statusu
Nediskriminacija	Sastav radne snage po polu i starosti		8.5.2 Stopa nezaposlenosti, prema polu, starosti i invaliditetu

Veza između ključnih ESG pokazatelja performansi i SDG indikatora – Upravljanje

Upravljanje

Teme	Pokazatelji o kojima kompanije najčešće izveštavaju	Ciljevi održivog razvoja	SDG indikatori
Godišnji izveštaj	Kompanija uključuje nefinansijske (ESG) informacije u svoj godišnji izveštaj		12.6.1 Broj kompanija koje objavljuju izveštaje o održivosti
Rodna ravnopravnost i inkluzija	% žena na upravljačkim pozicijama	 	Odnosi se indirektno na potciljeve: 5.1. Okončati svuda i sve oblike diskriminacije žena i djevojčica 10.2. Do 2030. osnažiti i promovirati socijalnu, ekonomsku i političku inkluziju svih, bez obzira na starost, pol, invaliditet, rasu, etničku pripadnost, poreklo, religiju ili ekonomski i neki drugi status
Antikorupcija	Upravljanje antikorupcijom u lancu vrednosti (kodeksi, politike, prevencija i korektivne akcije)		16.5.2 Udeo privrednih subjekata koji su imali najmanje jedan kontakt sa javnim službenikom i koji su dali mito javnom službeniku, ili od kojih je javni službenik tražio mito tokom prethodnih 12 meseci

FORUM ZA ODGOVORNO POSLOVANJE

Forum za odgovorno poslovanje

- kancelarija@odgovornoposlovanje.rs
- <https://odgovornoposlovanje.rs>
- facebook.com/odgovorno.poslovanje
- twitter.com/FOP_Srbija
- Forum za odgovorno poslovanje

smart KOLEKTIV

Smart kolektiv

- office@smarkolektiv.org
- <https://smarkolektiv.org/>
- facebook.com/Smart.Kolektiv
- twitter.com/SmartKolektiv
- Smart kolektiv

Publikacija je proizvedena u okviru Platforme „Održivi razvoj za sve“, koju podržavaju vlade Švajcarske i Nemačke, a implementira Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH u okviru projekta Reforma javnih finansija – Agenda 2030.

Za više informacija molim vas kontaktirajte info@sdgs4all.rs

